

GOMBÍKY ZO VČASNOSTREDOVEKÉHO HRADISKA VO SVÄTOM JURE

JÚLIUS VAVÁK

Do Malokarpatského múzea v Pezinku sa na určenie dostal pozlátený gombík, nájdený na včasnostredovekom hradisku vo Svätom Jure. Nálezca J. Vitáloš z Pezinka predmet objavil na severovýchodnej terase, pod najvyššou časťou hlavného areálu (obr. 1, bod A).

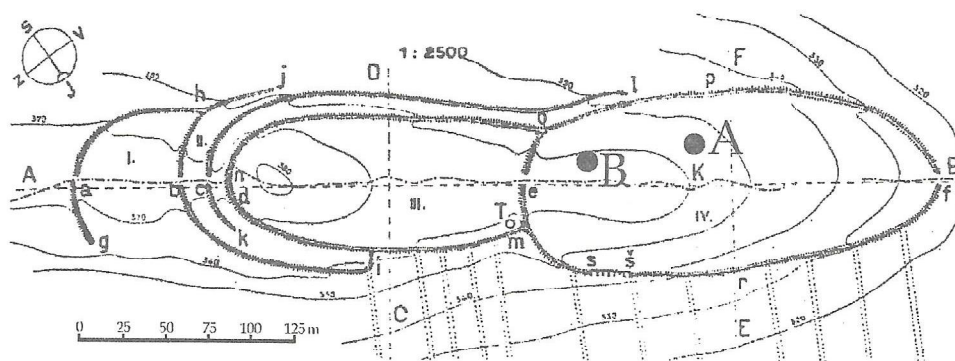
Opis nálezu

Gombík, pravdepodobne medený, pozlátený, zložený z dvoch plechových pologúľ. Gombík je na jednom konci opatrený uškom z pásovitého drôtu, oproti je natavená poškodená oválna granulka, oba prvky sú situované do filigránových prstencov. Rovnaké prstence sú prítavené do radu nad sebou, po piatich v každom poli. Polia sú vymedzené 4. dvojitémi filigránovými pásmi siahajúcimi ku koncom. Na väčšine povrchu vystupuje oxidácia v hnedej, miestam v zelenej farbe, na niektorých miestach povrch úplne rozrušila. Pozlátenie sa zachovalo najviac na koncoch pologúľ. Filigrán je tvorený plochým drôtikom.

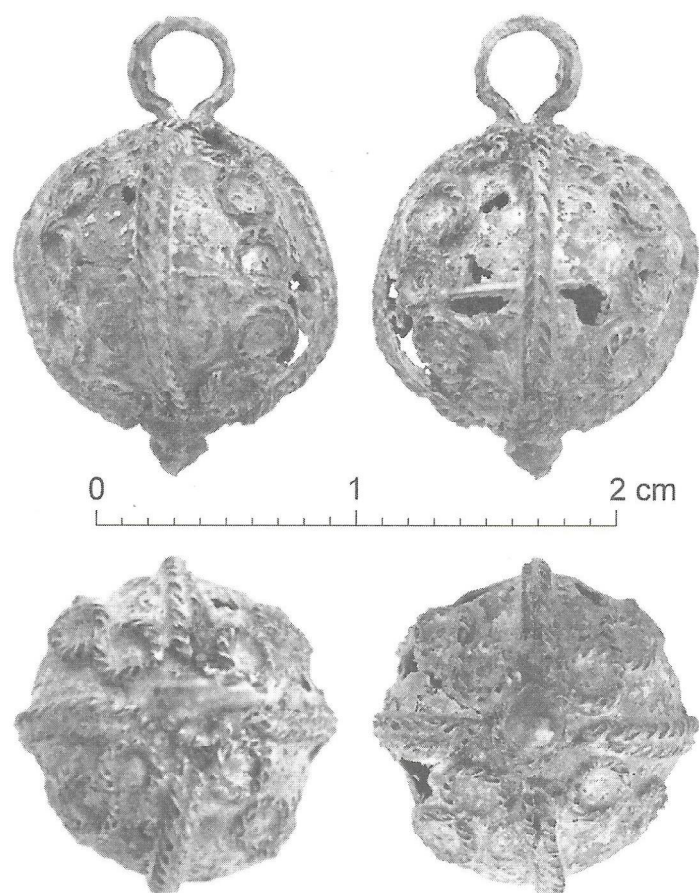
Rozmery: výška 17,8 mm, priemer 12-13 mm, priemer uška 4 mm, priemer granulky 2,2 mm, priemer prstencov 2,5-3 mm, šírka prstencov 0,6 mm, šírka dvojitých pásov 1-1,5 mm (obr. 2).

Uloženie nálezu: u nálezcu J. Vitáloša v Pezinku.

Gombíky, zväčša guľovitého tvaru, predstavujú výraznú skupinu predmetov materiálnej kultúry veľkomoravských Slovanov. Medzi gombíkmi sú zastúpené i neveľké plechové exempláre zložené z dvoch častí, v drvivej väčšine zdobené prstencami, nezriedka v kombinácii s oddeľujúcimi pásmi, ako to sledujeme v našom prípade, objavujú sa i zvláštne formy predstavujúce napríklad exempláre bez krúžkov, s ojedinelou výzdobou. Vyššie spomínané gombíky uvádza literatúra ako bronzové, medené, jemný plech niekedy klenotník pozlátil, vyskytli sa však i exempláre strieborné a zlaté, výnimočne sa objavilo sa i postriebrenie. Až na výnimky boli motívy výzdoby tohto typu prevedené sofistikovanou

Obr. 1 Svätý Jur. Plán hradiska (podľa Š. Janšáka) s vyznačením miest nálezov gombíkov

Obr. 2 Gombík z hradiska, nález z bodu A

technikou filigránu, jednou z kvalitných foriem dekorácie vo veľkomoravskom období. Len príležitostne prekračuje priemer gombíka 1,5 cm. Podľa doplneného súpisu nálezísk E. Pavlovičovej (1996) sa tento typ najčastejšie vyskytol na pohrebiskách v Pomoraví. Vystupuje v centrálnej aglomerácii Staré Město-Uherské Hradiště (Na valách; Hrubý 1955, 212; Hochmanová – Vávrová 1962, tab. XX: 3; Sady; Galuška 1996, obr. 45: 14, 15), či v okolí (Boršice; Dostál 1966, 18–19), ďalej v Mikulčiciach (Klášteřisko; Klanica 1985, 531) a v ich zázemí – v Kopčanoch. Vyskytol sa i na mohylovom pohrebisku v Skalici (viď citácie nižšie), ale i na ďalších pohrebiskách mimo centier (Boleradice, Předmostí u Přerova; Poulík 1948, 55; Dolní Věstonice, Prušánky, Nechvalín; Klanica 1985). Najväčšia koncentrácia nálezov je zreteľne zastúpená na rozsiahlom pohrebisku v Starom Měste, nasleduje pohrebisko v Dolních Věstonicích. Na území Slovenska, za Karpatami sa dosiaľ vyskytli len ojedinelé, poznáme ich z Čakajoviec (Hanuliak – Rejholcová 1999, 74), z Nitry (Čaplovič 1954, tab. III: 3) a z Boroviec (Staššiková-Štukovská 2001, obr. 3: 3; ústna informácia autorky výskumu), pričom idc najmä o exempláre ojedinelého charakteru. Filigránom

zdobené gombíky pochádzajú i z významných lokalít na území Čiech, kde súvisia s vyžarovaním veľkomoravskej kultúry. Výzdobou ojedinelé sú včasné exempláre zo známeho kniežacieho hrobu z Kolína, ďalšie nálezy súvisia s mladšou skupinou veľkomoravských pamiatok (Šolle 1966, 86, 173, 271; Poulík 1948, 55).

Nášmu gombíku najbližšie exempláre sa medzi sebou líšia aplikáciou pásov, deliacich povrch na 4 až 8 polí, ktoré bývajú vyplnené „nahusto“ prstencami (napríklad Boleradice, hr. 48; Poulík 1948, tab. LXIV: 4; Staré Město, Na valách, hr. 260/47 a ojedinelý nález; Hrubý 1955, 537; tab. 60: 1, 2), či usporiadané v jednom rade nad sebou, ako v našom prípade (napríklad Mikulčice, Klášteřisko, hr. 1243; Klanica 1985, obr. 18: 1,2; Staré Město, Na valách, Hrubý 1955; hr. 44/51, tab. 74: 10, 11; Skalica, mohyla 8, hr. 1, Budinský-Krička 1959, obr. 31: 2; Kopčany, hr. 20; Kraskovská 1965, obr. 5: 5). Na území Slovenska je exemplár zo Svätého Jura ojedinelý spojením filigránu s pozlátením. Bezpochyby je kvalitným produktom klenotníckej dielne, pôsobiacej najpravdepodobnejšie v Pomoraví, azda v staroměstsko – uherskohradištskom centre.

Pokiaľ ide o otázku datovania, najvčasnejšie exempláre opatrené filigránovými pásmi a prstencami sa objavujú v priebehu prvej polovice 9. storočia, pevnejšie sú však fixované v mladšom veľkomoravskom horizonte spolu s variantom opatreným iba prstencami (Pavlovičová 1996, tab. II; Klanica 1985, 531). V povelkomoravskom období (2. – 5. desaťročie 10. storočia; Hanuliak 2004, 31) sa objavuje motív veľkých koncentrických a malých prstencov (Čakajovce hr. 426; Rejholcová 1995, tab. LXVIII: 12; Hanuliak – Rejholcová 1999, 75).

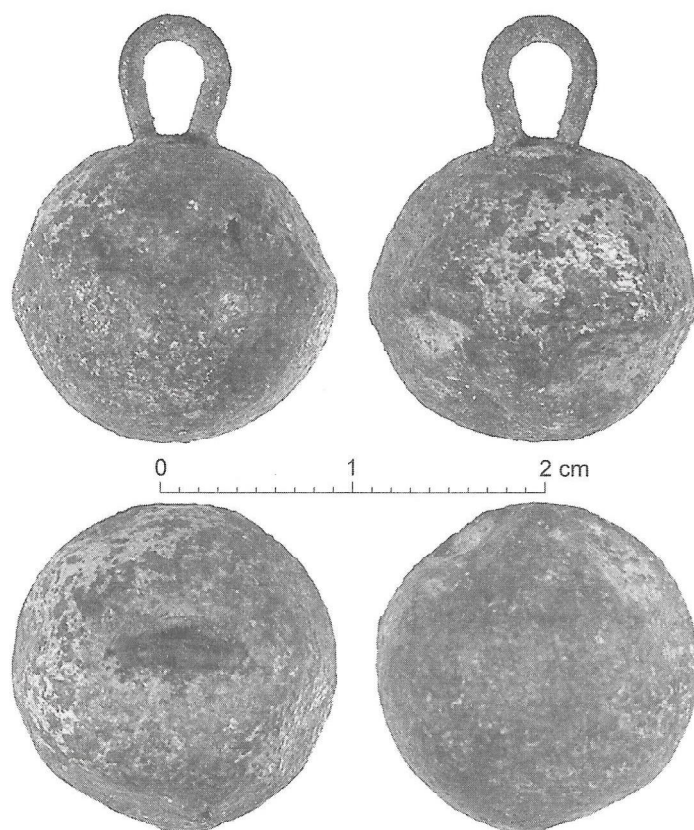
Iný typ gombíka sa na hradisku vo Svätom Jure našiel počas výskumu P. Kraskovskej, v zászpe kamenného objektu 1, spoločne s črepmi z 13. – 14. stor. a so slovanským črepom (obr. 1, bod B; Kraskovská 1963a, 71).

Opis nálezu

Gombík zo striebrišého kovu, zložený z dvoch plechových pologúl. Gombík je na jednom konci opatrený uškom s kruhovitým prierezom z drôtu azda z medi. Gombík je mierne deformovaný, na väčšine povrchu vystupuje oxidácia sivej farby, na jednom mieste je plášť gombíka porušený.

Rozmery: výška 22 mm, priemer 17 mm, šírka uška 6 mm (obr. 3). Uloženie nálezu: SNM-Archeologické múzeum, Bratislava (eviden.. číslo AP 10462).

Analogické gombíky, vyrobené z dvoch častí, boli niekedy v styčnej oblasti rozšírené, niektoré mali hornú časť v podobe vrchnáku, okolo uška sa objavuje i filigránový, či drôtený prstenc, viaccré boli vyplnené živicom. Podľa literatúry bol na ich výrobu použitý bronz, ojedinele zlato, striebro, meď, železo. Vyslovene typické sú pre ne malé rozmery, ich priemer len výnimočne prekračuje 1,5 cm, no najmenšie kusy nedosahujú ani centimeter. Rozmermi a použitým materiálom patrí náš gombík k ojedinelým exemplárom svojho druhu. Na Slovensku predstavuje tento tvar početnejšiu skupinu, zastúpenú na 10 pohrebiskách v 17 hrobch (Hanuliak 2004, 177). Najviac sú zastúpené v centrálnej aglomerácii Nitra (Lupka; Chropovský 1962, 215; tab. IX: 9; XII: 11, 15; XIII: 12, 13; Horné Krškany, Hanuliak 1992, tab. X: 5) ako i v jej zázemí (Čakajovce; Hanuliak – Rejholcová 1999, 74), poznáme ich však i zo Smoleníc (Dušek 1979, 365–367), z Bratislavy - Devína (Eisner 1940–1941, 301; Kraskovská 1963b, 396), z Pobodima (Vendtová 1969, obr. 57: 19). Spomenúť možno i nálezy zo Siladíc a z Tvrdošoviec (Hanuliak 2004, tab. LXXVI: 5; XCVI: 2). Jeden exemplár sa našiel na hradisku v Skalke nad Váhom (Hanuliak 2001, 162). Vychádzajú z katalógu E. Pavlovičovej, na území Moravy vystupujú tiež na významných bodoch, akým je Staré Město-Uherské Hradišťe (Na valách; Hrubý 1955, 214; Hochmanová-Vávrová 1962, 15: 6; Sady, Galuška 1996, obr. 81: 18), kde je zastúpený najväčší počet nálezov,

Obr. 3 Gombík z hradiska, nález z bodu B

kniežací dvorec Břeclav-Pohansko (Kalousek 1971, 182, 192), Mikulčice (Klášteřísko; Klanica 1985, 531; Valy; Klanica 1972, 185), no vyskytol sa tiež i mimo centrálnych sídlisk (Pěňčín; Dostál 1966, 152, 153). Okrem iného sa objavil i v Čechách, v Maďarsku a v dolnom Sliezsku (Hrubý 1955, 214; Šolle 1966, 73; Jaworski 2001, 200). Malé nezdobené gombíky boli, oproti špeciálnymi technikami zhotoveným typom, zrejme o čosi dostupnejšími predmetmi. Ich časový rámec je široký, keďže sú známe už z obdobia avarských liatych bronzov a počíta sa s kontinuitou ich výskytu do 9. storočia, u naddunajských Slovanov sú však typické pre mladšie veľkomoravské obdobie (Klanica 1970, 428; Pavlovičová 1996, 109; Hanuliak 2004, 179). Zaznamenávame ich i v veľkomoravskom období, resp. i v 2. polovici 10. storočia (Nitra-Lupka, hr. 43; Hanuliak 2004, 169; Čakajovce, hr. 451, hr. 475; Hanuliak – Rejholcová 1999, 76).

Všeobecne sa gombíky objavujú najviac v hroboch jedincov ženského pohlavia, v malej miere v hroboch jedincov pohlavia mužského, podľa veku sú najvýraznejšie zastúpené deti (Hanuliak 2004, 179; Pavlovičová 1996, 99). Ich použitie naznačuje umiestenie v hroboch, najčastejšie sa našli pod lebkou, v oblasti kľúčnych kostí a ramien, na trupe (Pavlovičová 1996, 99). Vyskytli sa po jednom, po dvoch, ojedinelejšie i po viacerých kusoch. Podľa polohy k telu sa tradične uvažuje, že boli prišité na hornej časti odevu a využívané ako

ozdobné spínadlá (Klanica 1970, 422, 424, 444), resp. časť mohla slúžiť len na ozdobu. V tomto smere predstavuje samostatnú kategóriu gombíky ako súčasť náhrdelníka (Hanuliak 2004, 179). Názor, že vôbec neboli používané na zapínanie, uvažujúci len o ich aplikácii ako ozdoby v oblasti hlavy (Pavlovičová 1996, 99), je podľa nášho názoru krajný, takéto použitie je akceptovateľné len ako jedna z možností. Ak však počítame s tzv. funkčným umiestnením gombíkov v hrobchoch, je pozoruhodné že sa najčastejšie vyskytli v priestore pod lebkou. V týchto prípadoch je možné vylúčiť ich spíniacu funkciu a skôr treba uvažovať o vyššie zmienenom použití. Dominantnú početnosť ťažko vysvetľovať len procesmi dekompozície. Ukazuje sa, že gombíky nemali striktno vymedzenú aplikáciu.

Kovové gombíky vyrobené pomocou špeciálnych klenotníckych techník bezpochyby patrili k výbave vyššie postavených členov spoločnosti, dokonca i jedinci vybavení malými nezdobenými exemplármi, či vyrobenými zo skla, nepatrili vo svojich komunitách k priemerným vrstvám, treba mať na zreteli, že gombíky vo zvýšenej miere pochádzajú z pohrebísk významných aglomerácií, či z okolia strážnych bodov (Hanuliak 2004, 179). Niet pochyb, že najmä kvalitné kusy s aplikáciou zložitých výzdobných techník a cenných kovov, spojené akiste s hodnotným odevom či šperkom, spolu vyjadrovali spoločenský status jedinca. Zároveň však upozorňujeme, že držiteľkou takýchto gombíkov nemusela byť vždy len vrstva privilegovaných, akiste boli dostupné i bohatým jedincom z radov slobodného obyvateľstva.

Ohľadom výskytu gombíkov na hradisku vo Svätom Jure podávame dve možné vysvetlenia. Je evidentné, že intenzívna stavebná činnosť na hradisku v 13. – 14. storočí porušila časť starších nálezoých kontextov. Nezdobený gombík sa zrejme preto objavil v zásypce budovy postavené akiste grófmi zo Svätého Jura a Pezinka. Pokiaľ ide o porušené nálezoové situácie, nemôžeme sa nepochastovať pri objave piatich bronzových náušnic (dve s liatym záveskom, jedna drôtená, jedna pozlátená s hroziakovitým záveskom, jedna so špirálovitým záveskom), ktoré sa podľa nálezcu našli v zemine uvoľnenej z prierezu vonkajšieho valu (Kraskovská 1963a, 95, 96; tab. III: 1–5). Sem sa mohli dostať s pôdou z hradiska, z ktorej bola fortifikácia budovaná, jej exploatáciou mohlo dôjsť k porušeniu hrobu. I keď neboli okolnosti nálezu náušnic overené, vo všeobecnosti sú typickým hrobovým inventárom. Názor, že pochádzajú z hrobu nie je osamotený (Hanuliak 2004, 276). Na hradiskách včasného stredoveku boli odkryté často samostatné hroby, či dokonca pohrebiskové areály pri sakrálnej architektúre. Vysvetlením prítomnosti gombíkov v pevnosti môže byť rovnako ich súvislosť s hrobmi, no práve tak dobre aj ich strata.

Dosiaľ publikované predmety, pochádzajúce z archeologického výskumu hradiska vo Svätom Jure a ešte závažnejšie artefakty zachytené súkromnými osobami, potvrdzujú dôležitosť náleziska a jeho okolia vo včasnom stredoveku (napríklad neskorooavarské a karolínske kovania, strmeň, ostrohy). V čase blatnicko – mikulčického horizontu sa tu mohlo dokonca nachádzať centrum regionálnej správy (Turčan 2000, 133, 134). V každom prípade, i podľa nášho názoru, dnes nemožno hodnotiť hradisko vo Svätom Jure len ako vojenskú pevnosť a útočisko pre obyvateľstvo z okolia bez funkcie hospodársko-správneho strediska (Kraskovská 1963a, 99, 102). Poukazujeme na to, že artefakty z hradiska a okolia naznačujú prítomnosť vyššie situovaných spoločenských vrstiev, na druhej strane sú tu i zreteľné náznaky remeselnej činnosti, intenzívne osídlenie (Kraskovská 1963a, 89-91; Turčan 2000, 134). Plánovaná realizácia archeologického výskumu má za cieľ rozšíriť naše poznatky o využívaní výšinného areálu od staršej doby železnej, no najmä o jeho úlohe vo včasnom stredoveku.

LITERATÚRA

- BUDINSKÝ-KRIČKA, V. 1959: Slovanské mohyly v Skalici. Bratislava.
- ČAPLOVIČ, P. 1954: Slovanské pohrebisko v Nitre pod Zoborom. Slov. Arch. 2, s. 5–50.
- DOSTÁL, B. 1966: Slovanská pohřebišťe ze střední doby hradištní na Moravě. Praha.
- DUŠEK, S. 1979: Veľkomoravské pohrebisko v Smoleniciach. Slov. Arch. 27, s. 365–373.
- EISNER, J. 1940-1941: Pohřebišťe z doby veľkomoravské na Děvíně. Hist. Slov. 1/2, s. 300–303.
- GALUŠKA, L. 1996: Uherské Hradišťe – Sady. Křesťanské centrum říšc Veľkomoravské. Brno.
- HANULIAK, M. 1992: Gräberfelder der slawischen Population im 10. Jahrhundert im Gebiet der Westslo- wakei. Slov. Arch. 40, s. 243–308.
- HANULIAK, M. 2001: Včasnostredovká sakrálna stavba zo Skalky nad Váhom. In: Galuška, L. – Kouřil, P. – Měřínský, Z. (Ed.): Velká Morava mezi východem a západem. Brno, Uherské Hradišťe, s. 155–168.
- HANULIAK, M. 2004: Veľkomoravské pohrebiská. Pochovávanie v 9. – 10. storočí na území Slovenska. Nitra.
- HANULIAK, M. – REJHOLCOVÁ, M. 1999: Pohrebisko v Čakajovciach (9. – 12. storočie). Vyhodnote- nie. Bratislava.
- HOCHMANOVÁ-VÁVROVÁ, V. 1962: Veľkomoravské pohřebišťe ve Starém Měště „Na valách“. Výz- kum v Letech 1957–1959. Časopis Moravského muzea Brno 47, s. 201–256.
- HRUBÝ, V. 1955: Staré Město. Veľkomoravské pohřebišťe Na valách. Praha.
- CHROPOVSKÝ, B. 1962: Slovanské pohrebisko v Nitre na Lupke. Slov. Arch. 10, s. 175–240.
- JAWORSKI, K. 2001: Elemente der großmährischen Kultur in den Burgwällen Südniederschlesiens. In: Galuška, L. – Kouřil, P. – Měřínský, Z. (Ed.): Velká Morava mezi východem a západem. Brno, Uherské Hradišťe, s. 185–207.
- KALOUSEK, F. 1971: Břeclav – Pohansko I. Veľkomoravské pohřebišťe u kostela. Brno.
- KLANICA, Z. 1970: Veľkomoravský gombík. Arch. Rozhledy 22, s. 421–445.
- KLANICA, Z. 1972: Současný stav výzkumu v Mikulčicích. Arch. Rozhledy 24, s. 182–187.
- KLANICA, Z. 1985: Mikulčice – Klášteřisko. Pam. Arch. 76, s. 474–539.
- KRASKOVSKÁ, E. 1963a: Veľkomoravské hradisko v Jure pri Bratislave (Výskumy na Hradisku). Sbor. SNM 57, Hist. 3, s. 67–103.
- KRASKOVSKÁ, E. 1963b: Slovanské Pohrebisko na Devíne (Staré vinohrady). Slov. Arch. 11, s. 391–406.
- KRASKOVSKÁ, E. 1965: Slovanské pohrebisko v Kopčanoch. Sbor. SNM 59, Hist. 5, s. 19–49.
- PAVLOVIČOVÁ, E. 1996: K vypovedacej schopnosti gombíka u naddunajských Slovanov v 9. storočí. Slov. Arch. 44, s. 95–153.
- POULÍK, J. 1948: Starslovanská Morava. Praha.
- REJHOLCOVÁ, M. 1995: Pohrebisko v Čakajovciach (9. – 12. storočie). Katalóg. Nitra.
- STAŠŠÍKOVÁ-ŠTUKOVSKÁ, D. 2001: Vybrané nálezy z pohrebiska v Borovciach z pohľadu začiat- kov kostrového pochovávaní staromoravských a nitrianskych Slovanov. In: Galuška, L. – Kouřil, P. – Měřínský, Z. (Ed.): Velká Morava mezi východem a západem. Brno, Uherské Hradišťe, s. 371–388.
- ŠOLLE, M. 1966: Stará Kouřim a projevy veľkomoravské kultury v Čechách. Praha.
- TURČAN, V. 2000: Príspevok k poznaniu včasnostredovckého osídlenia Sv. Jura pri Bratislave. Zbor. SNM 94, Arch. 10, s. 123–136.
- VENDTOVÁ, V. 1969: Slovanské osídlenie Pobedima a okolia. Slov. Arch. 17, s. 119–224.

KNÖPFE AUS DEM FRÜHMITTELALTERLICHEN BURGWALL IN SVĚTÝ JUR

JÚLIUS VAVÁK

Ins Kleinkarpatische Museum in Pezinok gelangte zur Bestimmung ein vermutlich kupferner, vergoldeter Knopf (Abb. 2), gefunden im frühmittelalterlichen Burgwall in Světý Jur. Der Finder J. Vitáloš entdeckte den Gegenstand auf der nordöstlichen Terrasse, unter dem höchsten Teil des Hauptareals (Abb. 1, Punkt A). Unter den Knöpfen bei den Slawen nördlich der Donau sind analoge ungroße Exemplare vertreten, zusammengesetzt aus zwei Teilen. Nur gelegentlich überschreitet der Knopfdurchmesser 1,5 cm. Die meisten Stücke sind durch Ringe verziert, oft in Kombination mit Trennbändern, wie wir es in unserem Fall sehen können. Es gibt auch Sonderformen repräsentiert durch die Exemplare ohne Ringe, mit sporadischer Verzierung. Die obenerwähnten Knöpfe werden in der Literatur als bronzen oder kupfern angeführt. Das feine Blech hat der Juwelier manchmal vergoldet, es kamen jedoch auch silberne und goldene Exemplare vor, ausnahmsweise erschien auch Versilberung. Bis auf Ausnahmen waren die Verzierungsmotive in Filigrantechnik ausgeführt. Nach dem ergänzten Verzeichnis der Fundstellen von E. Pavlovičová kam dieser Typ meistens auf den Gräberfeldern im Marchgebiet vor. Er erscheint in der zentralen Agglomeration Staré Město-Uherské Hradiště oder in deren Umgebung (Boršice), in Mikulčice und dessen Hinterland (Kopčany), auf dem Hügelgräberfeld in Skalica sowie an anderen Stellen außerhalb der Zentren (Bolhradice, Předmostí u Přerova, Dolní Věstonice, Prušánky, Nechvalín). Die größte Fundkonzentration wird deutlich auf dem ausgedehnten Gräberfeld in Staré Město, es folgt das Gräberfeld in Dolní Věstonice. Mit der Ausstrahlung der großmährischen Kultur hängt deren Vorkommen in Böhmen zusammen. Auf dem Gebiet der Slowakei, hinter den Karpaten sind die Funde von den genannten Knöpfen bisher nur vereinzelt bekannt, u. z. aus Čakajovce, Nitra und Borovce und zudem noch handelt es sich um Exemplare von besonderem Charakter. Die Stücke, die zu unserem Exemplar am nächsten stehen, unterscheiden sich voneinander durch die Applikation von Bändern, welche die Oberfläche in 4 bis 8 Felder teilen, verfüllt „dicht“ mit Ringen oder angeordnet in einer Reihe übereinander, wie in unserem Fall. Auf dem Gebiet der Slowakei ist das Exemplar aus Jur einzigartig, u. z. durch die Verbindung von Filigran und Vergoldung. Zweifellos ist es ein qualitativvolles Produkt einer Juwelierwerkstatt, die höchstwahrscheinlich im Marchgebiet gewirkt hat, vielleicht im Zentrum Staré Město-Uherské Hradiště. Was die Datierungsfrage betrifft, erscheinen die frühesten Exemplare mit Filigranbändern und Ringen in der ersten Hälfte des 9. Jh., fester sind sie jedoch im jüngeren großmährischen Horizont fixiert, zusammen mit der Variante versehen nur mit Ringen. In der nachgroßmährischen Periode erscheint das Motiv von großen konzentrischen und kleinen Ringen, vertreten durch das Exemplar aus Čakajovce.

Ein anderer Knopftyp gemacht aus silberigem Metall (Abb. 3) wurde auf dem Burgwall während der Ausgrabung von L. Kraskovská gefunden (Abb. 1, Punkt B). Die unverzierten Knöpfe, zusammengesetzt aus zwei Teilen, waren manchmal im Berührungsbereich erweitert, einige hatten den Oberteil in Form eines Deckels, rund um die Öse erscheint auch ein Filigran- oder Drahring, mehrere Exemplare waren mit Harz gefüllt. Für deren Herstellung verwendete man Bronze, vereinzelt Gold, Silber, Kupfer, Eisen. Typisch für sie sind die kleinen Ausmaße, der Durchmesser überschreitet nur ausnahmsweise 1,5 cm, die kleinsten Stücke sind weniger als 1 cm groß. Mit seinen Ausmaßen und benutztem Material gehört unser

Knopf zu den Sonderexemplaren seiner Art. In der Slowakei repräsentiert er eine reichere Gruppe, vertreten auf 10 Gräberfeldern in 17 Gräbern. Am frequentiertesten sind sie in der zentralen Agglomeration Nitra und deren Umgebung (Čakajovce), wir kennen sie jedoch auch aus Smolenice, Bratislava-Devín, Pobedim, erwähnen kann man auch die Funde aus Siladice und Tvrdošovce. Ein Exemplar wurde auf dem Burgwall in Skalka nad Váhom gefunden. Auf dem Gebiet Mährens erscheinen sie an wichtigen Punkten wie Staré Město-Uherské Hradiště, wo die größte Menge entdeckt wurde, im Fürstengehöft Břeclav-Pohansko, in Mikulčice, aber sie kamen auch außerhalb der Zentren vor. U. a. wurden sie auch in Böhmen, Ungarn und Niederschlesien gefunden. Ihr Zeitrahmen ist breit, da sie schon aus der Zeit der awarischen Gussbronzen bekannt sind und mit ihrem kontinuierlichen Vorkommen rechnet man bis zum 9. Jahrhundert. Bei den Slawen nördlich der Donau sind sie jedoch für die jüngere großmährische Periode typisch, danach registrieren wir sie auch in der nachgroßmährischen Periode, bzw. auch in der 2. Hälfte des 10. Jahrhunderts.

Allgemein finden sich Knöpfe am meisten in Frauengräbern, in kleinem Maße in Männergräbern, hinsichtlich des Alters sind am deutlichsten die Kinder vertreten. Ihre Verwendung ist durch die Platzierung im Grab angedeutet, am meisten fand man sie unter dem Schädel, im Bereich der Schlüsselbeine und Schultern, am Rumpf. Sie erschienen einzeln, zu zweit, sporadisch auch zu mehreren Stücken. Mit Rücksicht auf die Lage am Körper wird traditionell gemeint, dass sie auf dem Oberteil des Gewands angenäht und als Schmuckspangen verwendet waren, bzw. einige von ihnen hätten nur als Zierstücke dienen können. In dieser Richtung ist eine selbständige Kategorie durch den Knopf als Bestandteil einer Halskette repräsentiert, man muss auch mit deren Verwendung als Kopfzier rechnen. Es zeigt sich, dass die Knöpfe keine strikt bestimmte Verwendung hatten. Es besteht kein Zweifel, dass vor allem die Qualitätsstücke mit Applikation von komplizierten Verzierungstechniken und Edelmetallen, verbunden sicherlich mit wertvollem Gewand oder Schmuck, an der Ausdrückung vom Gesellschaftsstatus einer Person mitwirkten. Gleichzeitig betonen wir jedoch, dass nicht unbedingt nur die privilegierte Schicht solche Knöpfe besitzen musste, sie waren auch den reichen Personen aus den Reihen der Freibeölkerung zugänglich.

Die Anwesenheit der Knöpfe im Burgwall kann einerseits sowohl durch den Zusammenhang mit den Gräbern erklärt werden, wie man es im Fall der längst gefundenen Kollektion von Ohringen annimmt, oder andererseits auch durch einen Verlust.

Die bisher publizierten Gegenstände aus dem Burgwall und dessen Umgebung bestätigen seine Wichtigkeit im Frühmittelalter. Zur Zeit des Blatnicaer – Mikulčicer Horizontes konnte sich hier ein Zentrum der Regionalverwaltung befinden. Heute darf man den Burgwall in Svätý Jur nicht nur als eine Militärfestung und Refugium für die Bevölkerung aus dessen Umgebung bewerten, ohne der Funktion von einem verwaltungs-wirtschaftlichen Zentrum. Wir deuten darauf hin, dass die Funde aus dem Burgwall und dessen Umgebung die Anwesenheit von höher situierten Gesellschaftsschichten indizieren, auf der anderen Seite sieht man hier deutlich auch die Andeutungen von Handwerktätigkeit und intensiver Besiedlung. Die geplante Realisation der archäologischen Forschung soll unsere Kenntnis über die Nutzung des Höhenareals seit der älteren Eisenzeit erweitern, doch vor allem über dessen Rolle im Frühmittelalter.